Bečki institut: Neodrživi trend rasta hrvatskog vanjskog duga. Pregovori s MMF-om u pravcu privredne kontrakcije.

Strasbourg: Europska komisija preporučila Europskom vijeću otvaranje prgovora s Hrvatskom o punopravnom članstvu u Europskoj uniji.

U odnosu na prethodne analize ovaj je put Bečki institut sasvim jasno dijagnosticirao kuda plovi hrvatski gospodarski brod. Glede Strasboruga svi likuju oni na vlasti i oni u oporbi. Intelktualci, svjesni naših mogućnosti, napominju: «Bilo bi poželjno europeizirati cjelokupno naše ponašanje».

Krenimo redom.

Njprije gospodarstvo. Dosadašnja ekonomska politika je bila zasnovana na osvnovama neoliberalizma koji tako zdušno zagovaraju institucije kao što su MMF i WB, te WTO. Na toj crti konačni je cilj stabilizacija cijena i tečaja nacionalne valute. Ostalo varijable - posebno realna kretanja kao npr. proizvodnja i zaposlenost - od marginalnog su značaja.

U Hrvatskoj se od Atiinflacijskog programa iz 1993. godine raspravlja da li se vodi primjernoj/neprimjerena ekonomska politika? S jedne strane, članovi tzv. ekonomike moderne - i sami pristalice ekonomske politike na temeljima neolibneralizma - zagovarali su fokusiranje ekonomske politike na spomenute ciljeve. S druge strane, grupa ekonomista, na temeljima keynesijanske paradigme, u prvi plan su isticali ciljeve kao što je puna zaposlenost i dinamizranje izmjene privredne strukture. Rezultat je poznat. Hrvatska kao visokozadužena zemlja gubi «tlo pod nogama» jer nije moguće uskladiti, na ovom nivou privredne aktivnosti, nedovoljne prihode i stalno rastuće rshode, u prvom redu, države. Priča završava u rastu inozemnog duga i, temeljem toga, sve većoj ovisnosti hrvatske ekonomske politike o volji inozemnih vjerovnika. Pri tome ne treba zaboraviti ni domaće vjerovnike kao što su «domaće banke».

Ekonomska politika Slovenije, koju smo uzgred rečeno ignorirali, pokazuje kako je moguće da se privredni sustav samoupravne socijalističke privrede učinkovito unaprijedi i tako postane dio razvijenog svijeta.

Pregovri s MMF-om o stand by aranžmanu, koji su u tijeku, pokazuju kako nije moguće održati ovu i ovakvu ekonomsku politiku. Naš bi narod rekao: «pokrij se koliko ti je biljac dug». Proračun za ovu godinu nije dostatan što se identificira rastom nelikvidnosti. U tom svijetlu valja promatrati i vjerojatnost smanjenja porezne stope PDV-a s potojećih 22 na 20%. Ipak, toga moramo biti svjesni, konačni proračun će «sugerirati» MMF. Dodatnog zaduživanja u inozemstvu neće biti kao do sada. Svoje deficite država će ubuduće pokrivati na nacionalnom financijskom tržištu što će rezultirati povećanjem kamatnih stopa i time dobijamo dodatno smanjenje prostora za eventualnu financijsku podršku privredne aktivnosti. Sektor stanovništva, ionako visoko zadužen, «muku će mučiti» kako otplaćivati ranije uzete kredite.

Zaključak koji se nameće je sasvim jasan i glasi: Hrvatska mora dinamizirati privrednu aktivnost

što znači da mora mjenjati ciljeve ekonomske politike i sukladno redefiniranju ciljeva komponirati raspoloživi joj instrumentarij ekonomske politike. Pri tome valja biti sasvim jasan nagomilani problemi su vrlo ozbiljni (ograničavajući) i neće ih biti moguće rješti bez primjerenih kirurških zahvata. Ovo je nepopularno i neće donijeti glasove stranci na vlasti ali je korisno za budućnost Hrvatske. Ukoliko se bude – i dalje - ignorirala činjenica da je Hrvatska po svim makroekonomskim pokazateljima u ozbiljnoj krizi to će značiti da srljamo – i dalje - u svijet nerazvijenih bez budućnosti. Želim sasvim jasno precizirati, cijene nisu stabilne zato što u Hrvatskoj nema inflacije, već zato jer je deficit trgovačke bilance «subvencija» nacionalnoj učinkovistosti. Pored psihološke infalcije postoji ona «tvrdoglava» a ekonomisti je nazivaju strukturna ili troškovna inflacija. Tek toliko da se stvari nazovu pravim imenom.

Pozitivni avis koji smo 20 travnja primili ponovno je naciju doveo do «povjesne prekretnice». Predsjednik Sanader je precizan: «Danas okrećemo novu stranicu povijesti». «Politički i gospodarski put u budućnost» mišljenje je većine hrvatskih građana. Daj bože da tako i bude.

Pozitivno mišljenje nije neočekivano od strane političkih analitičara. Prethodni premijer Ivica Račan je svoju vanjsku politiku uglavnom i usmjerio kako bi Hrvatska dobila pozitivno mišljenje. Čak ni Crla del Ponte nije mogla ignorirati ponašanje prethodne i sadašnje hrvatske vlasti. Ocijena dosadašnjeg rada nove Vlade uglavnom se svode na pozitivna mišljenja glede vanjske politike i zapostavljanje gospodarskih problema koji se dnevno usložnjavaju.

Postavlja se pitanje kako je mguće ostvariti učinkovito približavanje europskoj uniji s ovim i ovakvim gospodarstvom usprkos - bez sumlje - pozitivnih političkih ocjena? Drugim riječima pitanje glasi: u kojoj je mjeri interes hrvatskih građana da postanu punopravni članovi Eurposke unije ukoliko se ne dinamizira privredni razvoj? Naime, ravnotežu je moguće ostvriti na svakom nivou dohotka per capita. To je činjenica do koje se dolazi, po definiciji, ex post. Ono što zabrinjava hrvatskog građana je da li će i sutra biti tako siromašan kao što je to danas? I konačno, gdje je mjesto siromašnima u Europskoj uniji?

Na sreću, Hrvatska nije zmelja bez šansi.

Ovo nikako ne znači da problemi nisu ozbiljni. Dovoljno se je podsjetiti da nam je izvoz stagnirajući više od desetljeća, dok uvoz raste. Tako, npr. od 1994. godine do kraja 2003. godine Hrvatska je uvezla više robe nego što je izvezla za 40,000.000.000 $. To je gotovo jedan i pol BDP. Dalje, Hrvatska do danas nije dosegla nivo BDP iz 1989. godine. Broj nezaposlenih i penzioniranih jednak je broju zaposlenih. Pri tome standardi opće i zajedničke potrošnje nikog ne zadovoljavaju. Rješenje sigurno nije u restrikcijama već u dinamiziranju privrednog razvoja. Pri tome posebno ističem problem fikasnih i varijabilnih troškova svih sektora: države, poduzeća i građana. Kontrakciju je moguće učinkovito provoditi u učvjetima malih fikasnih i većih varijabilnih troškova; obrat ne vrijedi.

U kratkom roku nužno je dinamizirati privrednu aktivnost na područjima gdje postoje komparativne prednosti. Iz komaprativne prednosti valja postići konkurentnu prednost. Kada to kažem mislim na turizam, poljoprivredu i prehrambenu industriju koju valja povezati, drvnu industriju koja rascjepkana neće dati rezultata jednako kao i tekstilna industrija. Ovom svakako valja pridodati brodogradnju i brodarenje. Za rješavanje ovih problema potrebno je rekonstruirati

privredni sustav i djelovati na strani ponude kako bi se ista povećala. Kada je Proračun temelj socijalne politike, a ne dinamiziranje privredne aktivnosti, nema nade za uspjeh na dugi rok.

Prema tome, pozitvno mišljenje, s jedne strane, te pregovori s MMF-om i nalazi bečkog insituta, s druge strane, jasno pokazuju da se priča zvana ekonomska politika mora mjenjati. Ovo je odista prilika da učinimo inventuru svih relevantnih parametara i da se okrenemo budućnosti. Nije od presudnog značaja kada ćemo postati punopravni članovi Europske unije. Presudno je opredjeljenje da postanemo punopravni članovi kao učinkovita i demokratska zemlja. To ne činimo zbog Europske unije to činimo zbog nas samih.

Na kraju, vjerujem da ne postoji niti jedan ekonomista koji bi potpisao ekonomsku politiku Hrvatske od njezina osamostaljenja. Učinimo sve da se ta i takva ekonomska politika ne nastavi. Usprkos ograničenja realno sagledavanje stanja daje šansu za dijagnozu što je ujedno i pretpostavka primjerene terapie. Točno zalažem se za upravljanje privrednim procesima a ne za tržišnu stihiju. Zalažem se, prema tome, za planiranje privrednih akcija temeljem koncepcije i strategije razvoja putem primjerene taktike i razrađene operativne poltike. Svi moramo planirati pa nema razloga da to ne učini i hrvatska država. Svojevremeno ukinuće Zavoda za plan pokazuje kako smo teturali dok su druge zemlje učinkovito restrukturirale svoja gospodarstva koja su bila znatno zaostalija i daleko manje izvozno usmjerena od hrvatske privredne strukture.